

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дар'я Вікторівна ПЕТРОСЬЯНЦ,

*аспірантка відділу аспірантури
та докторантури ННЦ
"ІСЕ ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса"
Міністерства юстиції України*

Функціонування будь-якого правового явища не можна уявити без наявності розгалуженої системи нормативно-правових актів, які в теорії права узагальнено називають правовими засадами. Особливо важливе значення даний аспект має в контексті контролю, у тому числі в сфері містобудівної діяльності, який може реалізуватися із застосуванням примусу. Ефективність і правомірність роботи цієї категорії залежить від якості урегульованості суспільно-правових відносин, які при цьому виникають, правовими нормами, зокрема, міжнародного характеру.

Міжнародні документи формують велику групу взаємопов'язаних, але різними за змістом актів, які можна класифікувати на декілька груп: 1) комплексні міжнародні акти з питань розвитку території держави, інфраструктури, населених пунктів, а також стандартизації містобудівної діяльності; 2) міжнародні угоди про будівництво окремих об'єктів, що мають особливо важливе значення.

Документом першої групи можна відмітити Європейську ландшафтну конвенцію Ради Європи від 20.10.2000 № ETS N 176, яку присвячено винятковій охороні, регулюванню та плануванню всіх ландшафтів на території Європи. Документ закріплює таке важливе поняття, як «ландшафтна політика» – формування компетентними органами влади загальних принципів, стратегій та керівних положень, які дозволяють вживати конкретні заходи, спрямовані на охорону, регулювання та планування ландшафтів. Регулювання ландшафту означає діяльність, з точки зору сталого розвитку, спрямовану на забезпечення постійного утримання ландшафту для узгодження змін, спричинених соціальними, економічними та екологічними процесами та керування ними [1].

Заходами реалізації ландшафтної політики Конвенція визначає наступні зобов'язання України, як сторони документу: а) визнавати ландшафти у законі як суттєвий компонент оточення людей, як вираження різноманітності їхньої спільної культурної та природної спадщини, та як основу їх ідентичності; б) встановлювати та впроваджувати ландшафтну політику, спрямовану на охорону, регулювання і планування ландшафту; с) встановлювати порядок участі широкого загалу, місцевих і регіональних органів влади та інших сторін, заінтересованих у визначенні та впровадженні ландшафтної політики;

d) включати ландшафт до власної регіональної і міської планової політики та до її культурної, екологічної, сільськогосподарської, соціальної та економічної політики, а також до будь-якої іншої політики, що може безпосередньо або опосередковано впливати на ландшафт [1].

Іншим документом цієї ж групи можна виділити Конвенцію Ради Європи про охорону архітектурної спадщини Європи від 03.10.1985. Україна, як сторона міжнародного документу, зобов'язується: 1) вживати правових заходів для охорони архітектурної спадщини; 2) за допомогою таких заходів і діючих в кожній державі або кожному регіоні процедур, забезпечити охорону пам'яток, архітектурних ансамблів та визначних місць. Для зменшення ризиків фізичного руйнування архітектурної спадщини кожна Сторона Конвенції має своїм обов'язком: 1) сприяти здійсненню наукових досліджень з метою визначення і аналізу шкідливого впливу забруднення, а також шляхів і засобів послаблення або ліквідації такого впливу; 2) враховувати в політиці боротьби із забрудненням специфічні проблеми збереження архітектурної спадщини. Крім того, Сторони зобов'язуються в межах своєї компетенції забезпечити, щоб відповідний компетентний орган належним чином реагував на порушення законодавства про охорону архітектурної спадщини. У відповідних випадках він може зобов'язати правопорушника зруйнувати новоспоруджену будівлю, якщо вона не відповідає встановленим вимогам, або реставрувати об'єкт спадщини, що охороняється, до його первісного вигляду [2].

Для цілей Конвенції поняття «архітектурна спадщина» включає такі нерухомі об'єкти: 1) пам'ятки: усі будівлі та споруди, що мають непересічне історичне, археологічне, мистецьке, наукове, соціальне або технічне значення, включаючи усі особливості їхнього технічного виконання та оздоблення; 2) архітектурні ансамблі: однорідні групи міських або сільських будівель, що мають непересічне історичне, археологічне, мистецьке, наукове, соціальне або технічне значення і характеризуються спільністю чітких територіальних ознак; 3) визначні місця: створені спільно людиною та природою частково забудовані ділянки, які мають чітко визначені характерні і однорідні риси, характеризуються спільністю чітких територіальних ознак і мають непересічне історичне, археологічне, мистецьке, наукове, соціальне або технічне значення [2].

Наступною правовою засадою варто відмітити Рекомендації ООН про збереження і сучасну роль історичних ансамблів від 26.11.1976. В Рекомендаціях зазначається, що історичні або традиційні ансамблі та їхнє оточення слід розглядати як такі, що складають загальну невідшкодну спадщину. Їх охорона та включення в суспільне життя нашої епохи мають стати обов'язком урядів і громадян держав, на території яких вони знаходяться. Виходячи з інтересів усіх громадян і міжнародного співтовариства, відповідальність за це слід було б покласти на національні, регіональні чи місцеві органи влади відповідно до структури органів державного управління в кожній державі-члені [3].

Другу групу міжнародного рівня правових засад реалізації контролю в сфері містобудування складають міждержавні угоди, які укладаються з питань співробітництва у побудові особливо важливих інфраструктурних, соціально-культурних, або інших об'єктів, що за масштабом підпадають під зміст містобудівної діяльності. Прикладами таких документів є: Рамкова угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво у сфері будівництва житла для представників кримськотатарського народу та пільгових категорій громадян України від 10.04.2021, Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про будівництво автодорожнього прикордонного мостового переходу через річку Дністер на українсько-молдовському державному кордоні в районі населених пунктів Ямпіль – Косеуць від 12.06.2023, Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про будівництво автодорожнього прикордонного мосту через річку Тиса на українсько-румунському державному кордоні між населеними пунктами Біла Церква (Україна) - Сігету-Мармаціей (Румунія) від 18.10.2023 тощо [4;5;6].

Таким чином, правові засади здійснення контролю в сфері містобудівної діяльності міжнародного рівня, не висвітлюють питання контрольної діяльності безпосередньо. Водночас, дані акти, по-перше, закріплюють світові стандарти ландшафтного регулювання, а також охорони та захисту архітектурної спадщини та історичних ансамблів, у тому числі при провадженні містобудівних процесів; по-друге, декларують адміністративно-правові вимоги щодо державного управління в сферах охорони і захисту зазначених об'єктів; по-третє, регулюють питання співробітництва у розбудові об'єктів особливо важливого інфраструктурного, культурного та іншого значення.

Список використаних джерел

1. Європейська ландшафтна конвенція: конвенція, міжнародний документ від 20.10.2000 № ETS N 176. Офіційний вісник України. 2006. №39. Ст.2566.
2. Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи: конвенція, міжнародний документ від 03.10.1985. Офіційний вісник України. 2010. №54. Ст.186.
3. Рекомендація про збереження і сучасну роль історичних ансамблів: рекомендації, міжнародний документ від 26.11.1976. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_726.
4. Рамкова угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво у сфері будівництва житла для представників кримськотатарського народу та пільгових категорій громадян України: угода, міжнародний документ від 10.04.2021. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/792_001-21.
5. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про будівництво автодорожнього прикордонного мостового переходу через річку Дністер на українсько-молдовському державному кордоні в районі населених пунктів Ямпіль – Косеуць: угода від 12.06.2023. Офіційний вісник України. 2024. №10. Ст.654.
6. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про будівництво автодорожнього прикордонного мосту через річку Тиса на українсько-румунському державному кордоні між населеними пунктами Біла Церква (Україна) - Сігету-Мармаціей (Румунія): угода від 18.10.2023. Офіційний вісник України. 2025. №11. Ст.924.